

AI-დიპლომატია: სტრატეგიული ინტეგრაცია და გლობალური დინამიკა

თეა თავაძე

ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტი,
საქართველო

აბსტრაქტი

დღესდღეობით ხელოვნური ინტელექტი მხოლოდ ტექნოლოგიურ მიღწევად აღარ ითვლება, არამედ, გლობალური პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სტრატეგიული მიმართულებაცაა. „AI დიპლომატია“ მოიცავს ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებას სახელმწიფო უსაფრთხოებაში, საერთაშორისო ურთიერთობებში, ხელშეკრულებების მონიტორინგსა და ინფორმაციის მართვაში.

სტატიის მიზანია შეისწავლოს ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიული ინტეგრაციის სპეციფიკა სამ გეოპოლიტიკურ მოთამაშესთან: აშშ-სთან, ევროკავშირთან და ჩინეთთან. შედარებითი ანალიზი ეფუძნება მათ პოლიტიკურ, ტექნოლოგიურ და ეთიკურ მიდგომებს, განიხილავს მათი დიპლომატიური ინტეგრაციის ფორმებს, სახელმწიფო პროგრამებსა და გლობალურ გავლენას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ სახელმწიფოთა AI პოლიტიკა ხშირად არ ემთხვევა ერთმანეთს, რადგან მათი მიზნები და გამოწვევები განსხვავდება, რაც ქმნის არა მხოლოდ თანამშრომლობის შესაძლებლობებს, არამედ კონფლიქტის საშიშროებასაც. მაგალითად, აშშ და ევროკავშირი განაგრძობენ რეგულაციების გამკაცრებას, რათა დაიცვან დემოკრატიული პრინციპები და ჰუმანიტარული ღირებულებები, მაშინ როცა ჩინეთი უპირატესობას ანიჭებს საკუთარი გლობალური გავლენის გაფართოებას და შიდა კონტროლის მექანიზმების გაძლიერებას.

ყურადღება გამახვილებულია მთავარ ასპექტებზე: სახელმწიფო სტრატეგიებსა და პოლიტიკის დოკუმენტებზე, საერთაშორისო თანამშრომლობასა და დიპლომატიურ ჩარჩოებზე, ასევე ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებასთან დაკავშირებულ ეთიკურ და სამართლებრივ რეგულაციებზე.

კვლევაში გამოყენებულია თვისებრივი მეთოდოლოგია, რაც დოკუმენტური მასალების, პოლიტიკის მიმოხილვების, დიპლომატიური რეკომენდაციებისა და სამეცნიერო ლიტერატურის სიღრმისეული განხილვის საშუალებას იძლევა.

კვლევის ძირითადი მიზნებია:

- წარმოადგინოს შეერთებული შტატების, ევროკავშირისა და ჩინეთის ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის სტრატეგიული ხედვები;
- გლობალური პოლიტიკის კონტექსტში საერთო ტენდენციებისა და განსხვავებების იდენტიფიცირება;
- რეკომენდაციების შეთავაზება მცირე და განვითარებადი სახელმწიფოებისთვის, რომლებიც ხელოვნური ინტელექტის საგარეო პოლიტიკაში ინტეგრირებას გეგმავენ.¹

სტატია ხელს უწყობს არსებული კვლევების გაფართოებას, განსაკუთრებით ინტერდისციპლინურ მიდგომებში, რომლებიც აერთიანებს პოლიტიკურ მეცნიერებას, ტექნოლოგიასა და საერთაშორისო ურთიერთობებს.

¹ Wallach, W., and Marchant, G., "Toward the Agile and Comprehensive International Governance of AI and Robotics." Proceedings of the IEEE 107, no.3, 2019. გვ. 505–508.

საკვანძო სიტყვები: ხელოვნური ინტელექტი (AI), AI დიპლომატია, გლობალური პოლიტიკა, ეროვნული სტრატეგია, აშშ, ევროკავშირი, ჩინეთი.

შესავალი

ხელოვნური ინტელექტი (AI) დღესდღეობით ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სტრატეგიული ინსტრუმენტია საერთაშორისო პოლიტიკაში. მისი გამოყენება სცდება ტექნოლოგიურ ინოვაციებსა და ეკონომიკურ უპირატესობებს, რადგან ხელოვნური ინტელექტის გავლენა საერთაშორისო ურთიერთობებზე, დიპლომატიაზე, ეროვნულ უსაფრთხოებასა და გლობალური სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღებაზე მუდმივად იზრდება.²

AI დიპლომატია გულისხმობს როგორც ციფრული გადაწყვეტილებების გამოყენებას საერთაშორისო დიპლომატიურ და უსაფრთხოების სტრუქტურებში, ასევე მათ ინტეგრაციას ეთიკურ, სამართლებრივ და პოლიტიკურ ჩარჩოებში. სახელმწიფოები ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიულ ინტეგრაციას სხვადასხვა გზით ახორციელებენ:

- აშშ ორიენტირებულია ინოვაციებზე, ტექნოლოგიურ უპირატესობებსა და საერთაშორისო დომინანტური პოზიციის გაძლიერებაზე;³
- ევროკავშირი ყურადღებას ამახვილებს ხელოვნური ინტელექტის რეგულაციებზე, ადამიანის უფლებებზე, ეთიკურ ნორმებსა და სტანდარტებზე;⁴
- ჩინეთი, კი, ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებით ახორციელებს როგორც სახელმწიფო კონტროლს, ასევე გლობალური გავლენის გაფართოებას.

სტატიის მიზანია შეისწავლოს ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის სტრატეგიული ინტეგრაცია თითოეულ მათგანში, გამოავლინოს მათი საერთო ტენდენციები და განსხვავებები და წარმოადგინოს რეკომენდაციები მცირე და განვითარებადი სახელმწიფოებისთვის, რომლებიც გეგმავენ ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრირებას თავიანთი საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიებში.

კვლევის მეთოდები

სტატიაში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მიდგომა გლობალური ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის პროცესების შესასწავლად, აშშ-ს, ევროკავშირის და ჩინეთის მაგალითების საფუძველზე. კვლევა ეფუძნება შემდეგ ძირითად მეთოდებს:

1. დოკუმენტების ანალიზი:

- ოფიციალური სტრატეგიული დოკუმენტების, კანონებისა და რეგულაციების შეფასება (მაგ., აშშ-ის ხელოვნური ინტელექტის ინიციატივა, ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის აქტი და ჩინეთის ხელოვნური ინტელექტის განვითარების გეგმა).
- ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებული სახელმწიფო და საერთაშორისო პოლიტიკის გეგმების ანალიზი სტრატეგიული პრიორიტეტების, ინოვაციური მიდგომებისა და დიპლომატიური გამოყენების პრაქტიკის დასადგენად.

2. ლიტერატურის მიმოხილვა:

- შედარებითი ანალიზისთვის სამეცნიერო სტატიების, წიგნების, სამეცნიერო ჟურნალებისა და საერთაშორისო კვლევების გამოყენება.

² National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021. <https://reports.nsc.ai.gov/final-report/> [უ.გ. 10.11.2025].

³ National Artificial Intelligence Initiative Act of 2020. Washington, DC: U.S. Congress, 2020.

⁴ European Commission, AI Act Proposal. Brussels: European Commission, 2021.

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence> [უ.გ. 10.11.2025].

- კვლევის აქცენტი სამ ცენტრალურ რეგიონზეა (აშშ, ევროკავშირი და ჩინეთი).

3. შედარებითი ანალიზი:

- თითოეულისთვის ფასდება ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიული ინტეგრაცია საგარეო პოლიტიკაში, მარეგულირებელ ჩარჩოებში, ეთიკურ მიდგომებსა და გლობალურ დინამიკაში.
- შედარებითი ანალიზი საშუალებას გვაძლევს გამოვავლინოთ წარმატებული პრაქტიკა და გამოწვევები, რაც ხელს უწყობს რეკომენდაციების ჩამოყალიბებას.

1. აშშ – ინოვაცია და ძალაუფლება

აშშ-ის ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკა და დიპლომატია მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული და წარმოადგენს აშშ-ს გლობალური პოზიციის შენარჩუნების ძირითად ინსტრუმენტებს საერთაშორისო სისტემაში. ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრაცია ეროვნული უსაფრთხოებისა და საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიებში საშუალებას აძლევს აშშ-ს გააძლიეროს თავისი გავლენა საერთაშორისო დონეზე, მოიპოვოს ტექნოლოგიური უპირატესობა და ეფექტურად მართოს გლობალური გამოწვევები.⁵

აშშ-ში ხელოვნური ინტელექტი გამოიყენება საგარეო პოლიტიკასა და საერთაშორისო თანამშრომლობაში და აგრეთვე, ეროვნულ უსაფრთხოებასა და კიბერუსაფრთხოებაში. ეს მიმართულებები მჭიდრო კავშირშია და უზრუნველყოფენ აშშ-ს წამყვან პოზიციას გლობალურ დონეზე, როგორც პოლიტიკურ, ასევე ტექნოლოგიურ სფეროებში.⁶

1.1. ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული სტრატეგია

2019 წელს ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული უსაფრთხოების კომისიამ (NSCAI) წარმოადგინა თავისი პირველი ეროვნული ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია შეერთებულ შტატებში. ის ეფუძნება შემდეგ ძირითად პრინციპებს.

- ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრირება დაზვერვისა და ეროვნული თავდაცვის სისტემებში: სტრატეგია ხაზს უსვამს, რომ ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება აუცილებელია არა მხოლოდ მონაცემთა ანალიზისთვის, არამედ რეალურ ოპერატიულ საქმიანობაშიც. მაგალითად, დაზვერვის ოპერაციებში ხელოვნური ინტელექტი ხელს უწყობს რისკების პროგნოზირებას, ახალი საფრთხეების გამოვლენის ავტომატიზაციას და მონაცემების სწრაფად დამუშავებას.
- გლობალურ პარტნიორობთან თანამშრომლობა: ამერიკის შეერთებული შტატები აქტიურად თანამშრომლობს თავის მოკავშირეებთან (ნატო, ევროკავშირი) ხელოვნური ინტელექტის ეთიკური ჩარჩოების შემუშავების, სტანდარტიზაციისა და განსაზღვრის საკითხებში.⁷
- სწრაფი კომერციალიზაცია და ინოვაცია: სტრატეგია ხაზს უსვამს, რომ ხელოვნური ინტელექტის კომერციალიზაცია აუცილებელია ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის გლობალური უპირატესობის შესანარჩუნებლად. აღნიშნულს ემსახურება სახელმწიფო-კორპორატიული პარტნიორობა, ინოვაციური ცენტრები და აკადემიური ინსტიტუტების ჩართულობა.

⁵ National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021, გვ. 12.

⁶ Parker, L., The American AI Initiative: The U.S. strategy for leadership in artificial intelligence, 2020. <https://oecd.ai/en/wonk/the-american-ai-initiative-the-u-s-strategy-for-leadership-in-artificial-intelligence> [უ.გ. 10.11.2025].

⁷ National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021, გვ. 50.

სტრატეგია გულისხმობს როგორც პოლიტიკურ, ასევე ტექნოლოგიურ კონტექსტს: ხელოვნური ინტელექტის განვითარება განსაზღვრავს ამერიკის შეერთებული შტატების გავლენას საერთაშორისო გლობალურ სტრუქტურებზე, მათ შორის საერთაშორისო სტანდარტებისა და დიპლომატიური გადაწყვეტილებების ფორმირებაზე.

1.2. ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება საგარეო პოლიტიკაში

ხელოვნური ინტელექტის დანერგვა და გამოყენება აშშ-ის საგარეო პოლიტიკაში მრავალმხრივია:

1. ხელოვნური ინტელექტი გამოიყენება საერთაშორისო მოვლენების პროგნოზირებისა და გლობალური საფრთხეების აღსაქმელად. დაზვერვა და დიპლომატიური სააგენტოები ხელოვნურ ინტელექტს იყენებენ უსაფრთხოებასთან, ეკონომიკასთან და პოლიტიკურ პროცესებთან დაკავშირებული რისკების შესაფასებლად.

2. ხელოვნური ინტელექტის დახმარებით, აშშ-ს დიპლომატები შეძლებენ უფრო სწრაფად რეაგირებას და გადაწყვეტილებების მიღებას საერთაშორისო კრიზისების დროს. მაგალითად, ნატოსა და აშშ-ს პარტნიორებთან ერთად, ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება შესაძლებელია სცენარების მოდელირებისთვის, რათა ოპტიმალური გადაწყვეტილებები იქნას მიღებული.⁸

3. ხელოვნური ინტელექტი გამოიყენება ინფორმაციის გავრცელებისა და საერთაშორისო საზოგადოებაში დადებითი იმიჯის შესაქმნელად. ეს ტექნოლოგია აშშ-ს საშუალებას აძლევს გამოიყენოს მიზნობრივი შეტყობინებები, სოციალური მედიის ანალიზი და რეალურ დროში მონიტორინგი საერთაშორისო შეფასებების გასაკონტროლებლად.

4. საერთაშორისო წესრიგის ჩამოყალიბებისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება აშშ-ის პოლიტიკას ხელოვნური ინტელექტის გლობალურ გამოყენებაში. ხელოვნური ინტელექტის სტანდარტებისა და რეგულაციების ფორმირება ხორციელდება სხვა სახელმწიფოებთან, განსაკუთრებით მოკავშირეებთან თანამშრომლობით, ჰარმონიზებული ეთიკური და სამართლებრივი ჩარჩოს შესაქმნელად.

ასეთი ინტეგრაცია უზრუნველყოფს აშშ-ის ტექნოლოგიური უპირატესობის შენარჩუნებას, საერთაშორისო გავლენის გაძლიერებას და პრევენციული უსაფრთხოების მექანიზმებს.

1.3. ეთიკური ჩარჩოები და რეგულირება

აშშ-ში ხელოვნური ინტელექტის გამოყენების ეთიკური ჩარჩო, ძირითადად, ეფუძნება საერთაშორისო ნორმებს, ადამიანის უფლებების დაცვას და უსაფრთხოების სტანდარტებს. თუმცა, პრაქტიკაში, მუდმივად მოიძებნება ბალანსი სტრატეგიულ ინტერესებსა და ეთიკურ პასუხისმგებლობებს შორის.

სტრატეგია ხაზს უსვამს ხელოვნური ინტელექტის „სწორი გამოყენების“ აუცილებლობას, თუმცა აშშ ხშირად პრიორიტეტს ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესებს ანიჭებს. გლობალურ ლიდერობაში ხელოვნური ინტელექტის ერთ-ერთი აუცილებელი კომპონენტია ინოვაცია, რაც გულისხმობს ახალი ტექნოლოგიების სწრაფ ინტეგრაციას საერთაშორისო სივრცეში, მაგრამ ეთიკური ნორმების დაცვით.⁹ აშშ გეგმავს ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებას არა მხოლოდ სამხედრო და სადაზვერვო სექტორებში, არამედ

⁸ NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, AI in Crisis Management, Tallinn: NATO CCDCOE, 2020, გვ. 32.

⁹ Defense Innovation Board, AI Principles, Washington, DC, 2020. გვ. 25.

უფრო ფართო საგარეო პოლიტიკურ სტრუქტურებში, მათ შორის კრიზისების პროგნოზირებაში, ეკონომიკურ დიპლომატიასა და საერთაშორისო ჩართულობაში.

2. ევროკავშირი - ხელოვნური ინტელექტის რეგულირება, ეთიკა და სტრატეგიული ინტეგრაცია საგარეო პოლიტიკაში

ევროკავშირი (EU) ხელოვნური ინტელექტის რეგულირებისა და პოლიტიკის თვალსაზრისით ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული პროგრესული რეგიონალური ბლოკია. ევროკავშირის სტრატეგია ეფუძნება „ეთიკური ტექნოლოგიის“ პრინციპს და მიზნად ისახავს ინოვაციების შესაბამისობაში მოყვანას სამართლებრივ, სოციალურ და დემოკრატიულ ღირებულებებთან. ეს განსხვავება მას აშშ-ს ლიბერალური მიდგომისგან განასხვავებს.

ევროკავშირის ხედვა სამ მთავარ ეტაპს მოიცავს:

1. სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნა (ხელოვნური ინტელექტის აქტი, ციფრული სერვისების აქტი, ციფრული ბაზრების აქტი);
2. ეთიკური პრინციპების განსაზღვრა (აღმიაწერა ორიენტირებული ხელოვნური ინტელექტი, გამჭვირვალობა, ანგარიშვალდებულება);
3. ამ მოდელის პოპულარიზაცია სხვა ქვეყნებში გლობალური დიპლომატიის გზით.¹⁰

2.1. ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიის ჩარჩო

ევროკავშირის ოფიციალური ხედვა პირველად ჩამოყალიბდა 2018 წელს და განმტკიცდა 2021 წელს ევროპისთვის ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიით და ხელოვნური ინტელექტის აქტით.

ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიას სამი მთავარი მიზანი აქვს:

- ნდობაზე დაფუძნებული ხელოვნური ინტელექტის ეკოსისტემის შექმნა - ტექნოლოგია უნდა ემსახუროდეს მოქალაქეებს და არა პირიქით;
- ინოვაციების ხელშეწყობა საერთო ევროპული ღირებულებების დაცვით;
- ევროპის გლობალური ლიდერობის გაძლიერება ეთიკური რეგულაციების ექსპორტით

ევროკავშირის მიდგომა განსხვავდება აშშ-სგან იმით, რომ ის, პირველ რიგში, ადამიანზეა ორიენტირებული. ამით ევროკავშირი ცდილობს შეინარჩუნოს დემოკრატიული ღირებულებების ბირთვი ტექნოლოგიურ ეპოქაში.¹¹

2.2. სამართლებრივი ჩარჩო და რეგულაციები

„ხელოვნური ინტელექტის შესახებ“ აქტი (2021) ევროკავშირის ძირითადი სამართლებრივი დოკუმენტია. ის ითვალისწინებს რისკების სისტემას, რომელიც ოთხ კატეგორიად იყოფა:

1. მაღალი რისკის მქონე აპლიკაციები (მაგ., მთავრობის გადაწყვეტილებების მოდელირება, ბიომეტრიული იდენტიფიკაცია);
2. შეზღუდული რისკის მქონე აპლიკაციები (საზოგადოებრივი კომუნიკაცია, რეკომენდაციათა სისტემები);
3. დაბალი რისკის მქონე აპლიკაციები (თამაშები, არასანდო აპლიკაციები);
4. აკრძალული პრაქტიკა (პირადი ქცევის მართვა, მასობრივი თვალთვალი).

¹⁰ European Commission, European Strategy on Artificial Intelligence, Brussels, European Commission, 2021, გვ. 8.

¹¹ European Parliament, Ethical Aspects of AI, Brussels, European Parliament, 2020, გვ. 9.

„ხელოვნური ინტელექტის შესახებ“ აქტის მიზანია შექმნას ერთიანი ევროპული სტანდარტი, რომელიც განასხვავებს ეთიკურ ინოვაციას ტექნოლოგიური ექსპანსიისგან.

გარდა ამისა, ევროკავშირმა მიიღო ციფრული სერვისების შესახებ აქტი (DSA) და ციფრული ბაზრების შესახებ აქტი (DMA) - ორი ძირითადი დოკუმენტი, რომლებიც არეგულირებენ ონლაინ პლატფორმების, მონაცემთა გადაცემის და ალგორითმული გამჭვირვალობის წესებს.

ეს სამართლებრივი ჩარჩო ქმნის პრეცედენტს, მოდელს, რომელიც მსოფლიოს არცერთ სხვა რეგიონში ჯერ არ გამოუყენებიათ - ევროკავშირი გახდა „ნორმატიული ძალა“, რომელიც გავლენას ახდენს საერთაშორისო პოლიტიკაზე არა სამხედრო, არამედ სამართლებრივი სტანდარტების მეშვეობით.

2.3. ეთიკური ჩარჩოები და ადამიანის უფლებები

ევროკავშირის ეთიკური ჩარჩო ხელოვნური ინტელექტის გამოყენების შესახებ ეფუძნება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ევროკავშირის ფუნდამენტური უფლებების ქარტიის პრინციპებს.¹²

ეთიკური ჩარჩოს ძირითადი პრინციპებია:

- ადამიანზე ორიენტირებულობა - ნებისმიერი ხელოვნური ინტელექტის სისტემა უნდა ემსახურებოდეს ადამიანის კეთილდღეობას და არ უნდა ზღუდავდეს თავისუფლებებს;
- გამჭვირვალობა - მოქალაქეებს უნდა შეეძლოთ იმის გაგება, თუ როგორ და რატომ მიიღო სისტემამ კონკრეტული გადაწყვეტილება;
- ანგარიშვალდებულება - სისტემის შემქმნელი ან მომხმარებელი პასუხისმგებელია შედეგებზე;
- უსაფრთხოება და მონაცემთა დაცვა - ხელოვნური ინტელექტი არ უნდა არღვევდეს GDPR-ის მოთხოვნებს.

ევროკავშირის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტია „სანდო ხელოვნური ინტელექტი“, რაც გულისხმობს ინოვაციასა და ეთიკას შორის თანაბარი ბალანსის მიღწევას. ამით ევროკავშირი ქმნის გლობალურ სტანდარტს, რომლის იმპორტი სხვა სახელმწიფოებისთვის სანდოობის სიმბოლოდ იქცევა.

2.4. ხელოვნური ინტელექტი საგარეო პოლიტიკაში - სტრატეგიული ინტეგრაცია

ხელოვნური ინტელექტის როლი ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკაში სწრაფად იზრდება. ევროკავშირი ხელოვნურ ინტელექტს შემდეგი სტრატეგიული მიმართულებებით იყენებს:

1. გლობალური დიპლომატია და ნორმატიული გავლენა:

ევროკავშირი ცდილობს საკუთარი მარეგულირებელი მოდელი (ხელოვნური ინტელექტის აქტი, GDPR) საერთაშორისო სტანდარტად აქციოს.

2. კიბერუსაფრთხოება და სტაბილურობა:

ევროკავშირის კიბერდიპლომატიის ინსტრუმენტები მოიცავს ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებულ მონიტორინგისა და ანალიზის სისტემებს, რომლებიც აფასებენ ჰიბრიდული

¹² Council of Europe, European Convention on Human Rights, Strasbourg, 1950.

საფრთხეების დონეს. ეს სისტემები ინტეგრირებულია ევროპის საგარეო მოქმედების სამსახურში (EEAS).¹³

3. მშვიდობის შენარჩუნება და კრიზისების მართვა:

ევროკავშირი ხელოვნურ ინტელექტს იყენებს გლობალური კრიზისების პროგნოზირებისთვის - მაგალითად, მიგრაციის კონფლიქტების ან კლიმატური საფრთხეების შეფასებისას.¹⁴

4. საჯარო დიპლომატია და ღირებულებების გავრცელება:

ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკაში მიზნად ისახავს დემოკრატიული ღირებულებების გავრცელებას - ინოვაცია უნდა ემსახუროდეს ადამიანის უფლებების პრინციპების განმტკიცებას.

ამგვარად, ხელოვნური ინტელექტი ხდება ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკაში აუცილებელი ინსტრუმენტი, რომელიც აერთიანებს ტექნოლოგიურ პროგრესს, ეთიკურ ღირებულებებს და ნორმატიულ ძალაუფლებას.

2.5. გამოწვევები და სტრატეგიული პერსპექტივა

მიღწევების მიუხედავად, ევროკავშირის პოლიტიკა რამდენიმე გამოწვევის წინაშე დგას:

- სხვადასხვა ეკონომიკური რესურსები და ტექნოლოგიური განვითარება სხვადასხვა წევრ სახელმწიფოში
- რეგულირებისა და ინოვაციების დაბალანსების პრობლემები - ზედმეტმა რეგულირებამ შეიძლება შეაფერხოს ინოვაცია;
- გლობალური კონკურენცია აშშ-სთან და ჩინეთთან, სადაც რეგულაციები ნაკლებად მკაცრია.

მომავლის ხედვა ეფუძნება იმ იდეას, რომ ევროკავშირი გახდება „გლობალური ეთიკური ლიდერი“ - სახელმწიფო, რომელიც აერთიანებს ტექნოლოგიას სამართლებრივ სტაბილურობასთან და ადამიანის უფლებების პატივისცემასთან ერთად.¹⁵

დასკვნა: ევროკავშირის მოდელი გვაჩვენებს, რომ ტექნოლოგიური ინოვაცია არ გამოირჩევა ეთიკასა და რეგულირებას. პირიქით, სწორედ ამ ბალანსის მიღწევა განსაზღვრავს ევროკავშირის გლობალურ გავლენას. ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია ევროკავშირის ნორმატიულ ლიდერად ასახელებს, რომელიც სხვებზე გავლენას ახდენს არა ძალით, არამედ ღირებულებებით.

3. ჩინეთი - ტექნოლოგიური ექსპანსია და გლობალური დინამიკა

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა ხელოვნური ინტელექტის (AI) გლობალური განვითარების ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო მოთამაშეა. ქვეყნის სახელმწიფო პოლიტიკა ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებით მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული მის გეოპოლიტიკურ სტრატეგიასთან, რომელიც გულისხმობს ტექნოლოგიურ დომინირებას და ეკონომიკურ სუვერენიტეტს.¹⁶

¹³ European External Action Service, Cyber Diplomacy Toolbox, Brussels, 2021, გვ. 18.

¹⁴ European Commission, AI for Crisis Management, Brussels, 2022, გვ. 30.

¹⁵ European Commission, European Strategy on Artificial Intelligence, გვ. 36.

¹⁶ State Council of the PRC, New Generation Artificial Intelligence Development Plan, Beijing, 2017, გვ. 3.

ჩინური მოდელი ეფუძნება ცენტრალიზებულ მმართველობას და მონაცემების ფართომასშტაბიან გამოყენებას. ევროკავშირის დემოკრატიულ-ეთიკური მოდელისგან განსხვავებით, ჩინეთის მიდგომა განსხვავებულია - ხელოვნური ინტელექტი აღიქმება, როგორც სახელმწიფო კონტროლისა და გლობალური გავლენის ბერკეტი.

3.1. ჩინეთის ეროვნული სტრატეგია ხელოვნური ინტელექტის განვითარებისთვის

ჩინეთის ეროვნული სტრატეგია ოფიციალურად ჩამოყალიბდა 2017 წელს გამოქვეყნებულ დოკუმენტში, „ახალი თაობის ხელოვნური ინტელექტის განვითარების გეგმა“ (AIDP), რომელიც მოიცავს სამ ეტაპს.

1. 2020 წლისთვის: საბაზისო კვლევისა და ტექნოლოგიური ბაზის შექმნა;
2. 2025 წლისთვის: ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრირება წარმოებაში, ჯანდაცვაში, თავდაცვასა და განათლებაში;
3. 2030 წლისთვის: გლობალური ლიდერობა ხელოვნური ინტელექტის სფეროში.

სტრატეგიის მიზანია ხელოვნური ინტელექტი ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის, სახელმწიფო მმართველობისა და ეროვნული უსაფრთხოების ცენტრალურ ელემენტად აქციოს. ჩინეთის მთავრობის აზრით, ხელოვნური ინტელექტი არა მხოლოდ ტექნოლოგიური, არამედ იდეოლოგიური პროექტია, რომელიც დაკავშირებულია ქვეყნის „ციფრულ სუვერენიტეტთან“.

3.2. სახელმწიფო მმართველობა და ცენტრალიზებული მოდელი

ჩინური მოდელი სახელმწიფოზე ორიენტირებულ მმართველობას ეფუძნება. სახელმწიფო საბჭო კოორდინაციას უწევს ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკას, ხოლო პრაქტიკული განხორციელება ნაწილდება სტრატეგიულ სამინისტროებს შორის: მრეწველობისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების სამინისტრო (MIIT); მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სამინისტრო (MOST); ეროვნული უსაფრთხოების კომისია (CNCERT/CC).

ჩინეთში სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის თითქმის არ არსებობს გამჭვირვალე საზღვარი - ტექნოლოგიური გიგანტები, როგორიცაა Baidu, Alibaba, Tencent (BAT), მჭიდროდ თანამშრომლობენ მთავრობასთან. ეს ქმნის უნიკალურ სისტემას, სადაც კერძო ინოვაცია ემსახურება სახელმწიფო მიზნებს - მონაცემთა კონტროლს, მოქალაქეთა მონიტორინგს, უსაფრთხოების პოლიტიკას და გლობალური გავლენის გაფართოებას.

3.3. ეთიკა, რეგულაციები და მონაცემთა პოლიტიკა

ჩინეთის ეთიკური ჩარჩო განსხვავდება ევროპული მიდგომისგან: აქ მთავარი პრინციპია „სოციალური სტაბილურობა და სახელმწიფო ინტერესების დაცვა“ და არა ინდივიდუალური უფლებები. ჩინეთის მთავრობამ 2021 წელს მიიღო „ხელოვნური ინტელექტის ეთიკური განვითარების სახელმძღვანელო პრინციპები“, რომლის ძირითადი პრონციპებია: ტექნოლოგიური განვითარება პარტიის პოლიტიკის შესაბამისად; სახელმწიფო უსაფრთხოების პრიორიტეტად ქცევა; კოლექტიური სიკეთის ინდივიდუალურ თავისუფლებაზე მაღლა დაყენება.

განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მონაცემთა სუვერენიტეტს — ჩინეთი მკაცრად ზღუდავს უცხოურ კომპანიებს მონაცემების ექსპორტს და ქმნის სისტემას, რომელიც აკონტროლებს ინფორმაციის ნაკადებს. როგორც სახელმწიფო სტრატეგიულ რესურსს. ეს

ქმნის სრულიად განსხვავებულ პოლიტიკურ კულტურას, სადაც ხელოვნური ინტელექტის ეთიკა ეფუძნება სახელმწიფო კონტროლს და არა მოქალაქეთა ავტონომიას.

3.4. ხელოვნური ინტელექტი საგარეო პოლიტიკასა და დიპლომატიკაში

ხელოვნური ინტელექტი ჩინეთის საგარეო პოლიტიკის ძირითად ელემენტად იქცა, ინტეგრირებულია ციფრული აბრეშუმის გზის ინიციატივაში - რომლის მიზანია ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის ექსპორტი აზიასა და აფრიკაში. ჩინეთი ავითარებს 5G ქსელებს, მონაცემთა ცენტრებს და ციფრულ პლატფორმებს პარტნიორ ქვეყნებში (Huawei, ZTE). საგარეო საქმეთა სამინისტრო იყენებს ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებულ ანალიტიკურ მოდელებს საერთაშორისო საინფორმაციო ნაკადების გასაკონტროლებლად და პროპაგანდის ოპტიმიზაციისთვის. პარტნიორი ქვეყნები, რომლებიც იყენებენ ჩინურ ინფრასტრუქტურას, თანდათანობით ხდებიან ჩინეთის მონაცემთა ეკოსისტემის ნაწილი, რაც ზრდის პეკინის გლობალურ გავლენას.¹⁷

ამრიგად, ჩინეთი იყენებს ხელოვნურ ინტელექტს, როგორც სტრატეგიულ დიპლომატიურ ინსტრუმენტს, რომელიც აერთიანებს ეკონომიკას, უსაფრთხოებას და ინფორმაციის კონტროლს.

3.5. საერთაშორისო კონკურენცია და გავლენის გეოპოლიტიკა

ჩინეთის ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკა გამოწვევას უქმნის დასავლურ დემოკრატიებს. აშშ და ევროკავშირი მას აღიქვამენ, როგორც „ავტორიტარულ ტექნოლოგიურ მოდელს“, რომელიც ცდილობს საერთაშორისო წესრიგის ტრანსფორმაციას. ტექნოლოგიური პროგრესი აქ პირდაპირ კავშირშია გეოპოლიტიკურ ამბიციებთან - ხელოვნური ინტელექტი არის გზა ჩინეთისთვის, რათა შეამციროს ტექნოლოგიური დამოკიდებულება დასავლეთზე და შექმნას ალტერნატიული წესრიგი.

ეს მოდელი უკვე ახდენს გავლენას მრავალ რეგიონზე — განსაკუთრებით აფრიკაში, სამხრეთ აზიასა და ბალკანეთში, სადაც ჩინეთი ინვესტირებას ახდენს ციფრულ ინფრასტრუქტურაში.

3.6. გამოწვევები და შიდა დინამიკა

ჩინეთის ხელოვნური ინტელექტის განვითარება შიდა დაბრკოლებებსაც აწყდება: ჩინური ტექნოლოგიების მიმართ გლობალური უნდობლობა (უსაფრთხოების შიში, მონაცემთა პოლიტიკა); პოლიტიკური კონტროლის გამო ინოვაციების თავისუფლების შეზღუდვები; საერთაშორისო სანქციები და ტექნოლოგიური ბლოკადები, რომლებიც ზღუდავს დასავლურ კომპანიებთან თანამშრომლობას.

მიუხედავად ამისა, ჩინეთი ახერხებს ალტერნატიული ტექნოლოგიური ეკოსისტემის განვითარებას და ცდილობს შექმნას „ინოვაცია დასავლეთის გარეშე“ მოდელი გრძელვადიან პერსპექტივაში.

დასკვნა: ჩინური მოდელი ხელოვნური ინტელექტის როლის სრულიად განსხვავებულ ხედვას წარმოადგენს: თუ აშშ ხელოვნურ ინტელექტს კერძო ინოვაციების მამოძრავებელ ძალად მიიჩნევს, ხოლო ევროკავშირი - ეთიკური დემოკრატიის ინსტრუმენტად, ჩინეთი მას სახელმწიფო სუვერენიტეტისა და გლობალური დომინირების ბირთვად აღიქვამს.

¹⁷ Ministry of Foreign Affairs of PRC, AI in Diplomacy Initiative, Beijing, 2022, გვ. 14.

ჩინეთის საგარეო პოლიტიკაში ხელოვნური ინტელექტი არ არის მხოლოდ ტექნოლოგია - ეს არის იდეოლოგია, რომელიც მიზნად ისახავს ახალი საერთაშორისო წესრიგის ჩამოყალიბებას. გლობალური დინამიკის პერსპექტივიდან, ჩინეთის მიდგომა დილემას წარმოშობს: შეუძლია თუ არა ინოვაციას კოლექტიური სტაბილურობის უზრუნველყოფა ინდივიდუალური თავისუფლების ხარჯზე? ამ კითხვაზე პასუხი განსაზღვრავს ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის მომავალ გეოპოლიტიკურ სტრუქტურას.

4. შედარებითი ანალიზი: აშშ, ევროკავშირი და ჩინეთი

ხელოვნური ინტელექტის (AI) გლობალური განვითარება არა მხოლოდ ტექნოლოგიური პროცესია, არამედ საერთაშორისო პოლიტიკური სტრატეგიის ნაწილიც. ეს ნაწილი განიხილავს აშშ-ს, ევროკავშირის და ჩინეთის მიდგომებს ხელოვნური ინტელექტის განვითარების, რეგულირების, ეთიკისა და საგარეო პოლიტიკის მიმართ, რაც საშუალებას მოგვცემს გამოვავლინოთ სისტემური განსხვავებები და გლობალური დინამიკის ძირითადი ტენდენციები.

4.1. ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკის ხედვა და მიზნები

აშშ-ს მოდელი ეფუძნება თავისუფალ ბაზრებსა და კერძო ინოვაციებს, რაც სწრაფად ქმნის ტექნოლოგიურ უპირატესობას. აშშ-ს ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკა ფოკუსირებულია ინოვაციებზე და კერძო სექტორის ლიდერობაზე. ამერიკული მოდელი ეფუძნება ტექნოლოგიურ თავისუფლებას და ბაზრის დინამიკას, სადაც კერძო კომპანიები (როგორცაა OpenAI, Google, Microsoft და ა.შ.) ინოვაციების მთავარი მამოძრავებლები არიან. საგარეო პოლიტიკის კონტექსტში, აშშ-ს მიზანია საერთაშორისო სტანდარტების ჩამოყალიბება და ტექნოლოგიური დომინირების შენარჩუნება. ამერიკული სტრატეგია აშკარად ცდილობს განსაზღვროს გლობალური ხელოვნური ინტელექტის წესები ისე, რომ ისინი დაფუძნებული იყოს დასავლურ ღირებულებებსა და ბაზრის პრინციპებზე.

ევროკავშირის მოდელი, რომელიც განსაკუთრებით ილუსტრირებულია GDPR-ით, ხელოვნური ინტელექტის შესახებ კანონით და სანდო ხელოვნური ინტელექტის ეთიკის სახელმძღვანელო პრინციპებით, ხაზს უსვამს დემოკრატიული პრინციპების დაცვას და ეთიკურ ჩარჩოს.¹⁸ ევროკავშირი განსხვავებულ მიდგომას ირჩევს — მისი სტრატეგიული ფოკუსი ეთიკაზე, რეგულირებასა და მონაცემთა დაცვაზეა. ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკა მიზნად ისახავს უსაფრთხო, გამჭვირვალე და პასუხისმგებლიანი ტექნოლოგიური გარემოს შექმნას, სადაც ადამიანის უფლებები და დემოკრატიული ღირებულებები პრიორიტეტულია. საგარეო პოლიტიკის დონეზე, ევროკავშირი იყენებს ე.წ. მარეგულირებელ რბილ ძალას — ანუ ის გავლენას ახდენს სხვა ქვეყნებზე თავისი მკაცრი ნორმატიული ჩარჩოების ექსპორტით.¹⁹

ჩინეთი აქტიურად აერთიანებს სახელმწიფო კონტროლს, ცენტრალიზებულ მონაცემთა მართვას და უცხოური ინფრასტრუქტურის პროექტებს ტექნოლოგიური დიპლომატიური ძალაუფლების შესაქმნელად. ჩინეთი, თავის მხრივ, ხელოვნურ ინტელექტს სახელმწიფო კონტროლისა და გეოპოლიტიკური გავლენის აუცილებელ ინსტრუმენტად მიიჩნევს. მისი სტრატეგია ეფუძნება მონაცემების უზარმაზარი რაოდენობის გამოყენებას და ცენტრალიზებულ მმართველობას. ჩინეთის საგარეო პოლიტიკაში ხელოვნური ინტელექტი მჭიდრო კავშირშია „ციფრული აზრემუშის გზის“ კონცეფციასთან, რომლის

¹⁸ National Science & Technology Council, American AI Initiative, Washington, 2019. გვ. 12.

¹⁹ European Commission, Ethics Guidelines for Trustworthy AI, Brussels, 2019. გვ. 5.

მიზანია ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის ექსპორტი განვითარებად ქვეყნებში. ამ გზით, პეკინი აძლიერებს თავის გლობალურ გავლენას და ქმნის ალტერნატიულ მოდელს დასავლური ტექნოლოგიური წესრიგისთვის.²⁰

4.2. ხელოვნური ინტელექტი საგარეო პოლიტიკაში

აშშ იყენებს ხელოვნურ ინტელექტს საგარეო პოლიტიკაში ტექნოლოგიური დომინირებისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. აშშ-ის სტრატეგია ორიენტირებულია გლობალურ ტექნოლოგიურ ბაზარზე ლიდერობის შენარჩუნებაზე და პარტნიორ ქვეყნებთან კოორდინაციის გაძლიერებაზე ხელოვნური ინტელექტისა და კიბერუსაფრთხოების განვითარებაში. ვაშინგტონისთვის ხელოვნური ინტელექტი არა მხოლოდ ეკონომიკური ინოვაციების ძრავაა, არამედ ეროვნულ უსაფრთხოებასთან მჭიდრო კავშირში მყოფი ტექნოლოგიაც, რომლის მეშვეობითაც აშშ ცდილობს შეინარჩუნოს ტექნოლოგიური უპირატესობა დემოკრატიულ სამყაროში.

ევროკავშირი, თავის მხრივ, ახორციელებს ე.წ. რბილი ძალის სტრატეგიას - ანუ ის გავლენას ახდენს სხვა სახელმწიფოებზე რეგულაციებითა და ნორმებით და არა სამხედრო ან ეკონომიკური ზეწოლით. ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი მიზანია მონაცემთა სტანდარტებისა და ეთიკური დიპლომატიის ექსპორტი, რაც გულისხმობს გლობალური პარტნიორების წახალისებას დემოკრატიული და პასუხისმგებლიანი ხელოვნური ინტელექტის პრაქტიკის დანერგვისკენ. ამ გზით, ევროკავშირი ცდილობს გლობალური ტექნოლოგიური მმართველობის ჩამოყალიბებას ეთიკასა და ადამიანის უფლებებზე დაყრდნობით.

მეორეს მხრივ, ჩინეთი ხელოვნურ ინტელექტს იყენებს, როგორც სტრატეგიულ დიპლომატიურ ინსტრუმენტს. მისი ცენტრალური პლატფორმა - ციფრული აზრეშუმის გზა - მიზნად ისახავს ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის ექსპორტს აზიასა და აფრიკაში, სადაც პეკინი ქმნის შესაძლებლობებს პარტნიორი ქვეყნების მონაცემთა ეკოსისტემაში ინტეგრაციისთვის. ამ გზით, ჩინეთი არა მხოლოდ ავითარებს ეკონომიკურ თანამშრომლობას, არამედ აძლიერებს თავის გეოპოლიტიკურ გავლენას, აყალიბებს ტექნოლოგიურ დამოკიდებულებას და აფართოებს ალტერნატიულ ტექნოლოგიურ წესრიგს.

4.3. გამოწვევები და რისკები

აშშ-სთვის მთავარი გამოწვევა ეთიკური ფარგლების ნაკლებობას და საერთაშორისო სტანდარტების ჩამორჩენას უკავშირდება. ამერიკული მოდელი, რომელიც ბაზრის თავისუფლებასა და კერძო სექტორის ლიდერობას ეფუძნება, ხშირად მორალური და სოციალური ჩარჩოების დეფიციტს განიცდის. შედეგად, აშშ-ს უჭირს საერთაშორისო დონეზე ერთიანი ნორმატიული ჩარჩოს შეთავაზება. მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანა ინოვაციების ლიდერია, ის ზოგჯერ უფრო ნელა მოქმედებს, ვიდრე ევროკავშირი ეთიკური და სამართლებრივი სტანდარტების გლობალურ დონეზე ჩამოყალიბებაში. ევროკავშირი უპირატესობას ანიჭებს რეგულაციებსა და ეთიკას, მაგრამ ეს მიდგომა რისკავს ინოვაციების შენელებას და საერთაშორისო კონკურენციის ზეწოლის გაზრდას. მკაცრი ნორმატიული ჩარჩოები, რომლებიც მიზნად ისახავს მოქალაქეების დაცვას და ტექნოლოგიური პასუხისმგებლობის უზრუნველყოფას, ხშირად ხელს უშლის ინოვაციების სწრაფ დანერგვას. შედეგად, ევროკავშირის კომპანიები შეიძლება ჩამორჩნენ

²⁰ State Council of PRC, New Generation AI Development Plan, Beijing, 2017. გვ. 3.

ამერიკულ ან ჩინურ ტექნოლოგიურ გიგანტებს, რაც ევროკავშირისთვის ართულებს გლობალურ ბაზარზე კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნებას.

ჩინეთისთვის მთავარი გამოწვევებია გლობალური ნდობის ნაკლებობა და საერთაშორისო სანქციები. ტექნოლოგიური პროგრესის მიუხედავად, ჩინეთის სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადი მოდელი დასავლეთში ხშირად ასოცირდება მონაცემთა უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დარღვევის რისკებთან. ეს იწვევს საერთაშორისო უნდობლობას და ზოგჯერ ტექნოლოგიურ შეზღუდვებსა და სანქციებსაც კი. შედეგად, ჩინეთისთვის რთულია საკუთარი ხელოვნური ინტელექტის მოდელის, როგორც გამჭვირვალე და სანდო გლობალური ალტერნატივის პოზიციონირება.²¹

4.4. სისტემური შედარება

გლობალურ ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებულ გარემოში ქვეყნები და ბლოკები მოქმედებენ განსხვავებული პრიორიტეტებითა და მმართველობის მოდელებით. მათი სტრატეგიული მიდგომების შედარება ნათლად აჩვენებს, რომ ხელოვნური ინტელექტი არა მხოლოდ ტექნოლოგიური, არამედ პოლიტიკურ-იდეოლოგიური კონკურენციის არენად იქცა.

ინოვაციების თვალსაზრისით, აშშ უდავოდ ლიდერია. კერძო სექტორის დინამიკა, ძლიერი სტარტაპ ეკოსისტემა და აკადემიური ინიციატივები მუდმივად საშუალებას აძლევს ამერიკას, ლიდერი იყოს ახალ ტექნოლოგიურ სივრცეში. ჩინეთი სწრაფად ავითარებს საკუთარ ინოვაციურ პოტენციალს, თუმცა მისი მოდელი უფრო სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადია. ევროკავშირი, ძლიერი კვლევითი პოტენციალის მიუხედავად, რეგულაციებისა და ეთიკური შეზღუდვების გამო ინოვაციებს შედარებით ნელი ტემპით ავითარებს.

ევროკავშირი ამ ასპექტში ლიდერია. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ეთიკას, გამჭვირვალობას და ადამიანის უფლებების დაცვას ტექნოლოგიურ სფეროში. ჩინეთი, პირიქით, ეთიკას და რეგულაციას ძირითადად სახელმწიფო ინტერესების პრიზმით აღიქვამს, რაც ამცირებს ინდივიდუალური თავისუფლების სივრცეს.

ჩინეთი გამოირჩევა მკაცრი სახელმწიფო ზედამხედველობითა და ცენტრალიზებული სტრატეგიით, სადაც ხელოვნური ინტელექტი პირდაპირ კავშირშია სახელმწიფო დაგეგმვასა და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან. ევროკავშირში სახელმწიფო კონტროლი ძირითადად მარეგულირებელი ხასიათისაა — მიზნად ისახავს მოქალაქეთა უფლებების დაცვას.

გლობალური გავლენის თვალსაზრისით, აშშ და ჩინეთი პრაქტიკულად თანაბარ მდგომარეობაში არიან, თუმცა განსხვავებული მიდგომებით. აშშ გავლენას ახდენს ტექნოლოგიური სტანდარტების, ინოვაციებისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის მეშვეობით, ხოლო ჩინეთი გავლენას ახდენს ინფრასტრუქტურის ექსპორტისა და მონაცემთა ქსელების გაფართოების გზით. ევროკავშირი უფრო ნორმატიული ძალაა, რომელიც თავის პოზიციას გლობალურ პოლიტიკაში რბილი ძალის — ეთიკური და მარეგულირებელი გავლენის — მეშვეობით ამტკიცებს.

დასკვნა: შედარებითი ანალიზი აჩვენებს, რომ ხელოვნური ინტელექტი გლობალური ძალთა ბალანსის არსებითი ფაქტორია. აშშ ხელოვნურ ინტელექტს ინოვაციისა და ტექნოლოგიური უპირატესობის ინსტრუმენტად აღიქვამს, რაც აძლიერებს მის გლობალურ გავლენასა და უსაფრთხოებას. ევროკავშირი ყურადღებას ამახვილებს ეთიკასა

²¹ OECD, AI Strategic Competition, Paris, 2023, გვ. 31.

და რეგულირებაზე, ხელოვნურ ინტელექტს იყენებს, როგორც რბილი ძალის მექანიზმს დემოკრატიული ნორმების გასავრცელებლად. ჩინეთი ფიქრობს, რომ ხელოვნური ინტელექტი სტრატეგიული ინსტრუმენტია, რომელიც აერთიანებს ეკონომიკურ, უსაფრთხოებისა და საერთაშორისო გავლენის მიზნებს.

5. სამეცნიერო სიახლე

სტატია მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ურთიერთობების, ხელოვნური ინტელექტის (AI) სტრატეგიული ინტეგრაციისა და დიპლომატიის კვლევის სფეროში. ნაშრომში არის ინტერდისციპლინური და შედარებითი ანალიზი, რომელიც ერთდროულად მოიცავს შეერთებული შტატების, ევროკავშირისა და ჩინეთის მიდგომებს ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის მიმართ. ეს ანალიზი ქმნის ახალ ხედვას იმის შესახებ, თუ როგორ იყენებენ სხვადასხვა სახელმწიფოები ხელოვნურ ინტელექტს გლობალური გავლენის გასაძლიერებლად და სტრატეგიული უპირატესობის მისაღწევად.

სტატია გვთავაზობს სტრატეგიულ ჩარჩოს, რომელიც აერთიანებს ინოვაციის, რეგულირებისა და ეთიკის ელემენტებს. მოდელი ასახავს, თუ როგორ შეიძლება ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრირება საგარეო პოლიტიკაში ისე, რომ ერთდროულად უზრუნველყოფილი იყოს ტექნოლოგიური განვითარება და პასუხისმგებლიანი მმართველობა. ის ქმნის ანალიტიკურ ინსტრუმენტს, რომლის გამოყენებაც ასევე შესაძლებელია სხვა სახელმწიფოებისა და რეგიონების პოლიტიკის შესაფასებლად.

ნაშრომში ასევე განსაზღვრავს გლობალურ დინამიკას, რომელიც წარმოიშობა ხელოვნურ ინტელექტში საერთაშორისო კონკურენციიდან. იგი განიხილავს, თუ როგორ ცვლის ხელოვნური ინტელექტი ძალაუფლების განაწილებას, როგორ მოქმედებს ტექნოლოგიური ინოვაცია საერთაშორისო გავლენაზე და განსხვავებებს შეერთებული შტატების, ევროკავშირისა და ჩინეთის პოლიტიკურ სტრატეგიებს შორის.

ნაშრომს ასევე აქვს პრაქტიკული შედეგები - გვთავაზობს რეკომენდაციებს ხელოვნური ინტელექტის მარეგულირებელი ჩარჩოების დახვეწისა და ეთიკური სტანდარტების ინტეგრირების შესახებ. იგი ასევე ხაზს უსვამს საერთაშორისო თანამშრომლობისა და ინოვაციური მიდგომების საჭიროებას გლობალურ პოლიტიკაში.

აკადემიური თვალსაზრისით, კვლევა აფართოებს ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატიის თეორიულ ჩარჩოს და ამკვიდრებს ინტერდისციპლინურ მიდგომას ტექნოლოგიების, პოლიტიკისა და ეთიკის გადაკვეთაზე. შედეგად, სტატია ქმნის ახალ კონცეპტუალურ საფუძველს ხელოვნური ინტელექტის როლის შესაფასებლად თანამედროვე საგარეო პოლიტიკაში.

სამეცნიერო სიახლე იმაში მდგომარეობს, რომ სტატია არა მხოლოდ აერთიანებს აშშ-ს, ევროკავშირისა და ჩინეთის სტრატეგიების შედარებით ანალიზს, არამედ ავითარებს AI დიპლომატიის შესწავლის ახალ ინტეგრირებულ მოდელს, რაც მას მნიშვნელოვან თეორიულ და პრაქტიკულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

დასკვნა

წარმოდგენილ კვლევაში სიღრმისეულადაა გაანალიზებული ხელოვნური ინტელექტის (AI) სტრატეგიული მნიშვნელობა საერთაშორისო დიპლომატიისა და საგარეო პოლიტიკის კონტექსტში, აშშ-ს, ევროკავშირისა და ჩინეთის მაგალითების გამოყენებით. კვლევამ აჩვენა, რომ თითოეულ რეგიონს განსხვავებული სტრატეგიული მიზნები აქვს, რომლებიც განსაზღვრავს მის პოზიციას გლობალურ ხელოვნურ ინტელექტში.

აშშ ყურადღებას ამახვილებს ინოვაციასა და კერძო სექტორის ლიდერობაზე, რაც უზრუნველყოფს ტექნოლოგიურ უპირატესობას და კონკურენტულ გარემოს. მისი პოლიტიკა მიზნად ისახავს საერთაშორისო სტანდარტების ჩამოყალიბებას და გლობალური ტექნოლოგიური დომინირების შენარჩუნებას. ევროკავშირი ყურადღებას ამახვილებს ეთიკასა და რეგულაციებზე, რაც საშუალებას აძლევს მას გამოიყენოს ხელოვნური ინტელექტი, როგორც “რბილი ძალის” მექანიზმი დემოკრატიული ნორმებისა და ღირებულებების გასავრცელებლად. მარეგულირებელი ჩარჩო, მათ შორის ხელოვნური ინტელექტის აქტი და სანდო ხელოვნური ინტელექტის ეთიკის სახელმძღვანელო პრინციპები, ქმნის ნდობაზე დაფუძნებულ სისტემას, რომელიც აძლიერებს ევროკავშირის საერთაშორისო ავტორიტეტს. ჩინეთი, თავის მხრივ, იყენებს ხელოვნურ ინტელექტს, როგორც სტრატეგიულ ბერკეტს სახელმწიფო კონტროლისა და გლობალური გავლენის შესანარჩუნებლად. მისი პოლიტიკა ეფუძნება მონაცემთა ცენტრალიზაციას, ციფრული აბრეშუმის გზის ინიციატივას და პარტნიორი ქვეყნების ინფრასტრუქტურულ ინტეგრაციას, რაც უზრუნველყოფს ეკონომიკურ და გეოპოლიტიკურ წვდომას ახალ ბაზრებზე.

საერთაშორისო რეგულაციებისა და ეთიკის ანალიზმა აჩვენა, რომ ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკა მოითხოვს ბალანსს ინოვაციასა და პასუხისმგებლობას შორის. აშშ-ში რეგულაციები უფრო მოქნილია და ხელს უწყობს ტექნოლოგიური განვითარების დინამიკას. ევროკავშირში მკაცრი კონტროლი უზრუნველყოფს ეთიკურ სტაბილურობას, ხოლო ჩინეთში სახელმწიფო ინტერესების დომინირება ამცირებს გამჭვირვალობას და იწვევს საერთაშორისო უნდობლობას.

ხელოვნური ინტელექტის როლი საგარეო პოლიტიკაშიც განსხვავებულია: აშშ ტექნოლოგიურ უპირატესობას დიპლომატიურ და უსაფრთხოების ბერკეტად იყენებს, ხოლო ევროკავშირი მარეგულირებელ და ეთიკურ ჩარჩოს რბილი ძალის ფორმად იყენებს. ამასობაში, ჩინეთი ხელოვნურ ინტელექტს ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და ინფრასტრუქტურულ პროექტებში აერთიანებს, აძლიერებს თავის გლობალურ პოზიციას, განსაკუთრებით გლობალურ სამხრეთში.

აშშ-ში ეთიკური მასშტაბის ნაკლებობა, ევროკავშირში ინოვაციების შენელება და ჩინეთის მიმართ საერთაშორისო უნდობლობა მთავარ გამოწვევებად რჩება. ამ ფონზე, ცხადია, რომ ხელოვნური ინტელექტის დიპლომატია მოითხოვს გრძელვადიან, ინტეგრირებულ სტრატეგიას, რომელიც აბალანსებს ინოვაციას, რეგულირებას, ეთიკას და სტრატეგიულ დაგეგმვას. მხოლოდ ასეთ მიდგომას შეუძლია უზრუნველყოს მდგრადი და გლობალურად აღიარებული ჩარჩო ხელოვნური ინტელექტის საერთაშორისო პოლიტიკაში გამოყენებისთვის.

კვლევის საფუძველზე პოლიტიკის შემქმნელების, დიპლომატებისა და მკვლევარებისთვის რეკომენდაციები ფოკუსირებულია გლობალური სტანდარტების დადგენაზე, ინოვაციასა და ეთიკას შორის ბალანსის უზრუნველყოფაზე, ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიულ ინტეგრაციასა და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერებაზე. რეკომენდებულია, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციებმა და სტანდარტიზაციის ორგანოებმა ჩაერთონ ხელოვნური ინტელექტის საერთო ეთიკური და ტექნოლოგიური ჩარჩოს შემუშავებაში, რათა გაძლიერდეს სახელმწიფოებს შორის ნდობა და თანამშრომლობა. ყველა რეგიონს სჭირდება დახვეწილი მარეგულირებელი ჩარჩო, რომელიც ხელს შეუწყობს ინოვაციას და ამავდროულად უზრუნველყოფს მონაცემთა დაცვას, ადამიანის უფლებების დაცვას და ეთიკურ სტანდარტებს. ქვეყნებსა და ბლოკებს მოუწოდებენ, ჩართონ ხელოვნური ინტელექტი სტრატეგიულ დიპლომატიურ პროცესებში, როგორცაა მონაცემთა სტანდარტები, უსაფრთხოების პროტოკოლები და

საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რათა გაზარდონ თავიანთი გლობალური გავლენა. აკადემიურმა ინსტიტუტებმა და კვლევითმა ცენტრებმა უნდა გააძლიერონ ინტერდისციპლინარული პროექტები, რომლებიც აერთიანებს ტექნოლოგიას, საერთაშორისო ურთიერთობებს, სამართალს და ეთიკას, რაც უზრუნველყოფს ხელოვნური ინტელექტის გლობალური გამოყენების ყოვლისმომცველ ხედვას. ქვეყნებს, განსაკუთრებით ევროკავშირსა და შეერთებულ შტატებს, ურჩევნია შეიმუშაონ მოქნილი და სწრაფი გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმები ხელოვნური ინტელექტის რეგულირებისა და სტრატეგიული გამოყენებისთვის, რათა თავიდან აიცილონ გლობალურ კონკურენციაში ჩამორჩენა. და ბოლოს, აუცილებელია გაძლიერდეს მრავალმხრივი თანამშრომლობა ხელოვნური ინტელექტის განვითარებაში, განსაკუთრებით ისეთ სფეროებში, როგორიცაა კრიზისების მართვა და სოციალური პროგრამები, რაც უზრუნველყოფს გლობალურ კეთილდღეობას.

ბიბლიოგრაფია

1. Wallach, Wendell, and Marchant, Gary, "Toward the Agile and Comprehensive International Governance of AI and Robotics," Proceedings of the IEEE, vol. 107, no. 3, 2019;
2. National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021. <https://reports.nscai.gov/final-report/>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.11.2025];
3. National Artificial Intelligence Initiative Act of 2020, Washington, DC: U.S. Congress, 2020;
4. European Commission, AI Act Proposal, Brussels: European Commission, 2021. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.11.2025];
5. National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021;
6. Parker, Lynne, The American AI Initiative: The U.S. Strategy for Leadership in Artificial Intelligence, 2020. <https://oecd.ai/en/wonk/the-american-ai-initiative-the-u-s-strategy-for-leadership-in-artificial-intelligence>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.11.2025];
7. National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, Washington, DC, 2021;
8. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, AI in Crisis Management, Tallinn: NATO CCDCOE, 2020;
9. Defense Innovation Board, AI Principles, Washington, DC, 2020;
10. European Commission, European Strategy on Artificial Intelligence, Brussels: European Commission, 2021;
11. European Parliament, Ethical Aspects of AI, Brussels: European Parliament, 2020;
12. Council of Europe, European Convention on Human Rights, Strasbourg, 1950;
13. European External Action Service, Cyber Diplomacy Toolbox, Brussels, 2021;
14. European Commission, AI for Crisis Management, Brussels, 2022;
15. European Commission, European Strategy on Artificial Intelligence;
16. State Council of the PRC, New Generation Artificial Intelligence Development Plan, Beijing, 2017;
17. Ministry of Foreign Affairs of the PRC, AI in Diplomacy Initiative, Beijing, 2022;
18. National Science & Technology Council, American AI Initiative, Washington, DC, 2019;
19. National Science & Technology Council, American AI Initiative, Washington, DC, 2019;
20. European Commission, Ethics Guidelines for Trustworthy AI, Brussels, 2019;
21. State Council of the PRC, New Generation Artificial Intelligence Development Plan, Beijing, 2017;
22. National AI R&D Strategic Plan, USA, 2019;
23. European Parliament, Proposal for AI Act, Brussels: European Parliament, 2021;
24. OECD, AI Strategic Competition, Paris, 2023.